EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 7.3.2018
COM(2018) 120 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA KESKPANGALE JA EURORÜHMALE

Euroopa poolaasta 2018: struktuurireformide elluviimisel ning makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamisel ja korrigeerimisel tehtud edusammude hindamine ning määruse (EL) nr 1176/2011 kohaste põhjalike analüüside tulemused

{SWD(2018) 200-226}

1. SISSEJUHATUS

Euroopa majandus on kasvamas viimase kümnendi kiiremais tempos. Aastane SKP kasv oli eelmisel aastal viimase kümne aasta suurim. Investeeringud on suurenemas. Positiivsed majandusväljavaated kajastuvad ka tööturu ja sotsiaalnäitajate paranemises. Praeguse seisuga töötab ELis rekordiliselt 236,3 miljonit inimest. Töötuse määr on langenud tagasi peaaegu kriisieelsele tasemele. Tööturu jätkuv paranemine suurendab ka palgakasvu väljavaateid. Riigi rahanduse seisund on jätkuvalt paranemas. SKP reaalkasv oli 2017. aastal 2,4 %. Sellega ületab ELi ja euroala majandus varasemaid ootusi ning panustab täiel rinnal tugevasse ülemaailmsesse majanduskasvu.

Võttes arvesse positiivseid uudiseid majandususalduse ja sisenõudluse kohta, näib, et selline soodne suundumus jätkub[1]**.** Euroala ja ELi SKP peaks prognooside kohaselt kasvama 2018. aastal 2,3 %. 2019. aastal peaks SKP kasv aeglustuma 2,0 %-le. Samas on jätkuvalt palju riske, eelkõige seoses kõrgete varahindadega finantsturgudel, mis võivad vähemsoodsamate finantstingimuste korral surve alla sattuda. Samuti püsivad Ühendkuningriigi EList lahkumise läbirääkimiste tulemustega seotud riskid, nagu ka geopoliitiliste pingete ja riigikesksema poliitikaga seotud riskid.

Soodsad tingimused on loonud võimaluse tugevdada Euroopa majanduste vundamenti. Selle vajalikkust tuletavad meelde ka järelejäänud riskid, mis nõuavad jõupingutuste jätkamist kriisijärgsest taagast ülesaamiseks. Mõnes liikmesriigis on jätkuvalt kõrge ettevõtete, kodumajapidamiste ja avaliku sektori võlatase. Majanduskasv on olnud liikmesriikides ebaühtlane ja läheb aega, et tunda selle mõju samal määral kõigis Euroopa osades. 18 miljonit inimest otsib ikka veel tööd ning noorte ja pikaajaline töötus on mõnes riigis jätkuvalt üsna kõrge. Leibkondade kasutada olev tulu ei ole kõigis liikmesriikides ikka veel üle kriisieelse taseme. Suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses elavate inimeste osakaal on vaevu langenud tagasi kriisieelsele tasemele. Majanduslik ja sotsiaalne lähenemine on taas käivitunud, kuid struktuursed puudused pärsivad mõne riigi kasvupotentsiaali ja suutlikkust seista vastu tulevastele vapustustele. Samal ajal peab majandus tehnoloogiliste muutuste tuultes edendama innovatsiooni, tagades samas, et ühiskond jääb sama kaasavaks, nagu see on olnud. Nüüd on aeg jätkata reformidega, mis muudavad Euroopa majanduse vastupanuvõimelisemaks ja toovad kaasa kaasavama majanduskasvu.

Keskendudes jätkuvalt nn positiivsele kolmnurgale ehk investeeringutele, struktuurireformidele ja vastutustundlikule eelarvepoliitikale, jätkatakse Euroopa poolaasta raames liikmesriikide suunamist vajalike reformide tegemisel. 2018. aasta majanduskasvu analüüsis antakse liikmesriikidele majandussuuniseid kooskõlas president Junckeri 2018. aasta kõnega Euroopa Liidu olukorra kohta. Soovituses Euroala 2018. aasta majanduspoliitika kohta[2] rõhutatakse vajadust reformide järele, et edendada kvaliteetsete töökohtade loomist, sotsiaalset õiglust, tasakaalustamist ja lähenemist, suuremaid investeeringuid, riigi rahanduse kvaliteeti, pangandus- ja kapitaliturgude liidu lõpuleviimist ning majandus- ja rahandusliidu süvendamist. Samuti kutsutakse soovituses üles võitlema agressiivse maksuplaneerimise vastu. Selles kutsutakse kõiki liikmesriike üles seadma prioriteediks reformid, mis suurendavad tootlikkust ja kasvupotentsiaali, parandavad institutsionaalset ja ettevõtluskeskkonda, kõrvaldavad investeeringuid pärssivad kitsaskohad ja edendavad innovatsiooni, toetavad kvaliteetsete töökohtade loomist ja vähendavad

[1] Vt Euroopa majandusprognoos, talv 2018.

[2] Nõukogu võttis euroala soovitused vastu 23. jaanuaril 2018. Selles antakse üldised suunised euroala ja selle liikmesriikide peamiste majanduslike ja rahaliste väljakutsete kohta, mille põhjal antakse hiljem välja riigipõhised soovitused euroala liikmesriikidele.

ebavõrdsust. Jooksevkonto puudujäägiga või suure välisvõlaga liikmesriigid peaksid täiendavalt piirama tööjõu ühikukulu kasvu ja parandama konkurentsivõimet, samas kui suure jooksevkonto ülejäägiga liikmesriigid peaksid looma ka tingimused palgakasvu kiirendamiseks, austades samas sotsiaalpartnerite rolli, ja investeeringute edendamiseks, et toetada sisenõudlust ja kasvupotentsiaali.

Euroopa poolaastat on sel aastal täiendatud Euroopa sotsiaalõiguste samba elementidega. Samba kuulutasid 2017. aasta novembris Göteborgis toimunud õiglase töö ja majanduskasvu teemalisel sotsiaaltippkohtumisel välja Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon. 2018. aasta majanduskasvu analüüsi põhisõnum on see, tuleb rakendada sammast, et jätkata lähenemist paremate töö- ja elutingimuste suunas kogu ELis. Selleks on vaja õiglasi ja hästi toimivaid tööturgusid, samuti ajakohaseid haridus- ja koolitussüsteeme, mis annavad inimestele oskused, mis vastavad tööturu vajadustele. Seda peaks toetama jätkusuutlik ja asjakohane sotsiaalkaitsesüsteem. Täna avaldatud riigiaruannetes analüüsitakse, kuidas liikmesriigid on viinud ellu samba kolme mõõdet: võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule, õiglased töötingimused ning sotsiaalkaitse ja kaasatus. Mõnes liikmesriigis on probleemiks sobivate oskuste ebapiisav pakkumine, püsivalt suur sooline tööhõivelõhe, suur tööturu killustatus, palgavaesus, sotsiaalsiirete väike mõju vaesuse vähendamisel, vähene palgakasv ja ebatõhus sotsiaaldialoog. Selleks et liikmesriikide tulemusi võrdlevalt analüüsida, tuginetakse riigiaruannetes töötushüvitiste, aktiivse tööturupoliitika ja miinimumsissetuleku võrdlusanalüüsile.

Täna avaldatud riigiaruanded toetavad komisjoni poolt sel kevadel esitatavaid riigipõhiseid soovitusi. 27 riigiaruandes[3] käsitletakse liikmesriikide majanduslikke ja sotsiaalseid suundumusi, väljakutseid ja võimalusi. 2018. aasta häiremehhanismi aruande alusel on makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames tehtud palju põhjalikke analüüse ning nende järeldused on Bulgaaria, Horvaatia, Küprose, Prantsusmaa, Saksamaa, Iirimaa, Itaalia, Madalmaade, Portugali, Sloveenia, Hispaania ja Rootsi riigiaruannete lahutamatu osa. Riigiaruannetes hinnatakse ka liikmesriikide edusamme riigipõhiste soovituste rakendamisel mitmeaastases perspektiivis, nagu seda tehakse praegu Euroopa poolaasta raames, et võtta arvesse oluliste reformide täielikuks elluviimiseks vajalikku aega. Samuti hinnatakse riigiaruannetes edusamme strateegia „Euroopa 2020" riiklike eesmärkide saavutamisel.

2. EDUSAMMUD RIIGIPÕHISTE SOOVITUSTE JÄRGIMISEL

Liikmesriigid jätkavad edusammude tegemist nõukogu poolt Euroopa poolaasta raames vastu võetud riigipõhiste soovituste järgimisel. Võrreldes 2017. aasta mai kokkuvõttega[4] on reformide elluviimine üldiselt pisut kiirenenud. See on julgustav ja näitab, et olulised reformid on ellu viidud, kuid mõnikord võtab see eeldatust kauem aega. Alates Euroopa poolaasta käivitamisest 2011. aastal on liikmesriigid teinud vähemalt mõningaid edusamme üle kahe kolmandiku soovituste puhul.

Reformide rakendamine on olnud eriti edukas mõnes olulises valdkonnas. Alates Euroopa poolaasta käivitamisest 2011. aastal on liikmesriigid teinud suurimaid edusamme finantsteenuste, eelarvepoliitika ja eelarvejuhtimise valdkonnas. See kajastab prioriteeti, mis oli seatud pärast majandus- ja finantskriisi riigi rahanduse ja finantssektori stabiliseerimiseks.

[3] Riigiaruannet ei koostatud Kreeka kohta, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa stabiilsusmehhanismi makromajanduslikku kohandamisprogrammi.

[4] Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeerimispangale: Euroopa poolaasta 2017: riigipõhised soovitused, COM(2017) 500 final.

Samuti on tehtud märkimisväärseid edusamme rahastamise kättesaadavuse, töökaitsealaste õigusaktide ja töölepingute raamistike valdkonnas. Tagasihoidlikumad on edusammud olnud sellistes valdkondades nagu maksubaasi laiendamine ja transport. Paljudes liikmesriikides on edusammud olnud ebapiisavad riigi rahanduse, sealhulgas pensionide, pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamisel. Regulatiivsed reformid on parandanud ettevõtluskeskkonda eriti nendes liikmesriikides, kus on seda kõige rohkem vaja. Need reformid on aidanud vähendada uue ettevõtte loomisega seotud halduskoormust. Paljudes liikmesriikides on ettevõtlus siiski tagasihoidlik. Pangakrediidi ja laenude kättesaadavus VKEdele on paranenud, kuid riskikapital on paljudes liidu osades siiski ebapiisav. Märkimisväärseid edusamme on tehtud ka riigihangete valdkonnas. Kahjuks edenevad reformid teenusteturgudel aeglaselt, eriti äriteenuste, ehitus- ja kinnisvarasektoris.

Liikmesriigid teevad edusamme nende eesmärkide saavutamisel, mille nad seadsid kaheksa aastat tagasi strateegia „Euroopa 2020" raames.[5] Üldiselt on EL lähenemas eesmärkidele hariduse, energia, kliima ja tööhõive valdkonnas. 14 liikmesriiki on juba saavutanud riiklikud eesmärgid koolist väljalangemise vähendamise ja kolmanda taseme haridusega inimeste osakaalu suurendamise vallas. 11 liikmesriiki on saavutanud taastuvenergiaalased eesmärgid. Eeldusel, et praegune suundumus jätkub, on ELi eesmärk – 75 % tööhõive määr 2020. aastal –saavutatav ning seitse liikmesriiki on oma riiklikud eesmärgid juba saavutanud. See on märkimisväärne saavutus, võttes arvesse kriisi tõsist mõju tööhõivele. Kuid suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses elavate inimeste arv jõudis haripunkti 2012. aastal ja on pärast seda üksnes vähenenud kriisieelsele tasemele. Seepärast ei ole tõenäoline, et 2020. aastaks saavutatakse eesmärk tuua vaesusest välja 20 miljonit inimest. Samuti ollakse kaugel eesmärgist suurendada avaliku sektori investeeringuid teadus- ja arendustegevusse 3 %ni SKPst ning selle saavutamiseks tuleks võtta kõikvõimalikke meetmeid[6]. 2. liites on esitatud ülevaade strateegia „Euroopa 2020" eesmärkide saavutamiseks tehtud edusammudest.

ELil on mitmed vahendid, millega saab toetada liikmesriike reformide elluviimisel. Struktuurireformi tugiprogramm pakub taotluse korral kõigile ELi liikmesriikidele praktilist tehnilist abi reformide väljatöötamiseks ja rakendamiseks, eelkõige Euroopa poolaasta järelmeetmete raames.[7] ELi eelarve on võimas vahend toetamaks investeeringuid ühtekuuluvusse, haridusse ja koolitusse, ühenduvusse (transport, energia ja digitaristu – ka Euroopa ühendamise rahastu raames), innovatsiooni, keskkonda ja VKEdesse, sealhulgas Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu. Samuti on need fondid aidanud eeltingimuste kehtestamise kaudu oluliselt parandada investeerimiskeskkonda. 2017. aastal viis komisjon lõpule nende hindamise. Eeltingimused on jäetud täitmata väga harva ja sel juhul on võetud meetmeid. Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondil on oluline roll

[5] Need eesmärgid hõlmavad 20–64aastaste tööhõive määra suurendamist 75 %ni, teadus- ja arendustegevuse investeeringute suurendamist 3 %ni SKPst, kasvuhoonegaaside heite vähendamist 20 %, taastuvenergia osakaalu suurendamist lõplikus energiatarbimises 20 %ni, energiatõhususe suurendamist 20 %, koolist väljalangemise määra vähendamist allapoole 10 %, kolmanda taseme hariduse omandanud 30–34aastaste osakaalu suurendamist 40 %ni ning vähemalt 20 miljoni inimese väljatoomist suhtelisest vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest.

[6] Võrdlusaasta on 2016.

[7] Nõudlus struktuurireformi tugiprogrammi tehnilise abi järele ületas märkimisväärselt 2017. ja 2018. aastaks eraldatud vahendeid. 2017. aasta struktuurireformi tugiprogrammi raames valiti välja üle kümne liikmesriigi, kes saavad toetust kokku üle 150 projektile. 2018. aasta struktuurireformi tugiprogrammi raames võeti vastu rahastamisotsus, mille kohaselt annab struktuurireformi tugiteenistus toetust üle kahekümnele liikmesriigile üle 140 projekti jaoks, mis toetavad selliste reformide rakendamist, mis on vajalikud Euroopa poolaasta või muude liidu poliitikaalgatuste (nt ühtse turu strateegia, digitaalne ühtne turg, energialiit, kapitaliturgude liit ja Euroopa sotsiaalõiguste sammas) seisukohast.

erainvesteeringute kaasamisel, näidates, kuidas ELi eelarve suudab kiiresti reageerida väljakutsetele ja tekitada märkimisväärset finantsvõimendust[8].

6. detsembril 2017 esitatud Euroopa majandus- ja rahaliidu süvendamise tegevuskava osana pani Euroopa Komisjon ette reformitoetusvahendi, et veelgi suurendada toetust riiklike reformide elluviimisel pärast 2020. aastat. [9] Samuti pani ta ette katseetapi, mis kestab kuni 2020. aastani. Komisjon kavatseb esitada uue reformitoetusvahendi üksikasjalikuma kirjelduse 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku ettepaneku osana.

3. MAKROMAJANDUSLIKU TASAKAALUSTAMATUSE KÕRVALDAMINE

Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse eesmärk on hoida ära võimaliku kahjuliku makromajandusliku tasakaalustamatuse teket ja tagada sellise tasakaalustamatuse tuvastamise korral, et asjaomane liikmesriik võtab selle kõrvaldamiseks asjakohaseid meetmeid. Kahjulik makromajanduslik tasakaalustamatus võib negatiivselt mõjutada majanduslikku stabiilsust konkreetses liikmesriigis, euroalal või ELis tervikuna. Seepärast on selle õigeaegne ja tulemuslik kõrvaldamine niivõrd oluline. Põhjaliku analüüsi raames analüüsitakse terviklikult liikmesriigi tasakaalustamatust, et teha kindlaks ülejäänud nõrgad kohad ja Euroopa poolaasta laiemas kontekstis puudused poliitikas.

2018. aasta häiremehhanismi aruandes jõuti järeldusele, et 12 liikmesriigi makromajanduslik tasakaalustamatus vajab põhjalikku analüüsi. Kõigis nendel riikides leiti olevat tasakaalustamatus või ülemäärane tasakaalustamatus makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames 2017. aastal. Nõukogu kinnitas liikmesriikide valiku oma järeldustes häiremehhanismi aruande kohta[10]. Igal aastal analüüsitakse riigiaruannetes makromajanduslikke suundumusi, tasakaalustamatuse kõrvaldamist ja asjaomaste poliitikasoovituste järgimisel tehtud edusamme,[11] võttes arvesse ka piiriülest mõju.

Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames rakendatud struktuurireformid on sillutanud teed tasakaalu paranemisele. Praegusi soodsaid majanduslikke tingimusi tuleb kasutada reformide kindlaks jätkamiseks. Majanduse elavnemine aitab püsivalt kõrvaldada tasakaalustamatuse üksnes juhul, kui jätkatakse reforme konkurentsivõime, vastupanuvõime ja kasvupotentsiaali suurendamiseks. Võttes arvesse positiivseid tsüklilisi tingimusi, peaksid kõik liikmesriigid seadma prioriteediks reformid, mis suurendavad kasvupotentsiaali, parandavad institutsionaalset ja ettevõtluskeskkonda, kõrvaldavad investeeringuid pärssivad kitsaskohad, toetavad kvaliteetsete töökohtade loomist ja vähendavad ebavõrdsust.

3.1. Tasakaalu taastamine ELis ja euroalal

Makromajandusliku tasakaalustamatuse kõrvaldamine edeneb ning seda toetavad reformid ja majanduskasv. Sellest hoolimata on jäänud mõned nõrgad kohad ja esile on kerkimas uued ohud. Välise tasakaalustamatuse kõrvaldamisel saavutatud edu on olnud

8 2018. aasta veebruari seisuga oli Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond kaasanud kokku 264,3 miljardit eurot investeeringuid.

9 Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Keskpangale: Uued liidu raamistikku kuuluvad stabiilse euroala eelarvelised toetusvahendid, COM(2017) 822.

10 Nõukogu 23. jaanuari 2018. aasta järeldused 5542/18.

11 Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 2 kohaselt on tasakaalustamatus „igasugune suundumus, mille tagajärjeks on makromajanduslik areng, mis mõjutab või võib mõjutada negatiivselt liikmesriigi, majandus- ja rahaliidu või liidu kui terviku majanduse nõuetekohast toimimist“.

ebaühtlane. Suured jooksevkonto puudujäägid on kõrvaldatud, kuid suured jooksevkonto ülejäägid püsivad. Võlatasemega seotud tasakaalustamatus - eelkõige era- ja avaliku sektori võlatase – on nominaalkasvu toel vähenemas, kuid edu on ebaühtlane. Netoväliskohustuste tase on jätkuvalt kõrge paljudes riikides. Võttes arvesse, et hoolimata voogude hiljutisest paranemisest kohandub võlatasemega seotud sisemine ja väline tasakaalustamatus üksnes aeglaselt, jääb see paljudes liikmesriikides riskiallikaks. Eelkõige riikides, kus praegu ei ole tasakaalustamatust tuvastatud, on märke võimalikust ülekuumenemisest eluasemeturul.

Euroala kui terviku jooksevkonto ülejääk on viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud. Euroala jooksevkonto on stabiliseerunud ja peaks prognooside kohaselt jääma 2019. aastani ligikaudu 3 %-le SKPst. Suur jooksevkonto ülejääk kajastab kogunõudluse nappust, sealhulgas tagasihoidlikku palgakasvu, mis on seotud potentsiaalsest väiksema majanduskasvuga alates 2009. aastast. SKP lõhe peaks prognooside kohaselt muutuma 2018. aastal siiski positiivseks, kuid euroalaülene majanduslik loidus on hoidnud inflatsiooni allpool rahaloomeasutuste sihttaset, mis kajastab ka tagasihoidlikku palgakasvu, hoolimata pingestuvast tööturust. Euroala jooksevkonto ülejäägi areng on seotud ka euroala ekspordidünaamikaga, mida toetab Euroopa tootjate konkurentsivõime ning ülemaailmne nõudlus Euroopa kaupade ja teenuste järele.

Erasektori võla vähendamine on käimas, kuid ebaühtlase kiirusega. Erasektori püsivalt kõrge võlatase paljudes riikides, sageli koos valitsemissektori kõrge võlatasemega, pärsib investeeringuid ja vähendab manööverdamisruumi võimalike majandusvapustuste korral. Võla suhet SKPsse, sealhulgas valitsemissektori võla suhet SKPsse, aitab üha enam vähendada suur SKP nominaalkasv, samas kui kodumajapidamiste ja finantssektoriväliste ettevõtete laenuvõtmine suureneb. Enamikus liikmesriikides väheneb võlakoormus kiiremini ettevõtlussektoris kui kodumajapidamiste sektoris. Mõned suure võlakoormusega riigid vähendavad oma kohustusi aeglasemalt kui väikese võlakoormusega riigid. Enamikus suure võlakoormusega riikides on valitsemissektori võlatase hakanud vähenema alles hiljuti.

Olukord pangandussektoris on oluliselt paranenud, kuid jätkuvalt on probleeme. Enamikus liikmesriikides on kapitali suhtarvud märkimisväärselt paranenud ja viivislaenude maht on samuti oluliselt vähenenud[12]. Ka pankade kasumlikkus ja turuväärtus on enamikus liikmesriikides taastunud, koos krediidivoogudega. Mõnes riigis on viivislaenude tase siiski jätkuvalt kõrge ja vähendab laenuandmisvõimet, samas kui väike kasumlikkus pärsib reservide kogumist ja kapitali pangasisesest tekitamist ning vähendab võimalusi hankida kapitali turult.

Eluasemehinnad on enamikus liikmesriikides kiiresti tõusmas ja võimalikku ülekuumenemist on vaja jälgida. Hinnad on pärast kriisijärgset korrektsiooni varasemast haripunktis madalamad, kuid mõnel juhul on märke ülehindamisest. Märke võimalikust ülekuumenemisest ja hinnakasvu kiirenemisest on järjest suuremal arvul riikides, sealhulgas riikides, kus ei ole tuvastatud tasakaalustamatust ja kus need riskid ei põhjusta otsest probleemi. Mõnes riigis on eluasemehindade tõusul sotsiaalne mõju, mis osutab vajadusele suurendada investeeringuid asjakohastesse sotsiaaleluasemetesse ja anda muud eluasemetoetust.

Tööhõive on Euroopas püsivalt suurenemas, kuid mõnes liikmesriigis on jätkuvalt nõrku kohti. Tööturud on jätkuvalt paranenud. Kuigi töötus on üldiselt vähenemas, on see

[12] Vt komisjoni teatis: Esimene eduaruanne Euroopas viivislaenude vähendamise kohta, COM(2018) 37 final. Viivislaenude kogumaht on ELis jätkuvalt 950 miljardit eurot, mis on selgelt üle kriisieelse taseme. Viivislaenude maht on siiski vähenemas ja keskmine viivislaenude suhtarv on alates 2014. aastast vähenenud kolmandiku võrra.

mõnes riigis siiski endiselt suur, eelkõige noorte ja pikaajaliste töötute hulgas. Tööjõu alakasutamine on languses, kuid on jätkuvalt märkimisväärne isegi neis riikides, kus töötuse määr on madal. Palgasuundumused on enamikus liikmesriikides ja sektorites jätkuvalt mõõdukad. Vaesusrisk on üldiselt vähenemas, kuid on mõnes riigis suur.

3.2. Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse rakendamine

Komisjon on erijärelevalve raames analüüsinud majandussuundumusi ja poliitikameetmeid, mida on võtnud riigid, kus esineb tasakaalustamatus või ülemäärane tasakaalustamatus. Nõukogu toetas erijärelevalve aruannetes esitatud järeldusi. Põhjaliku analüüsi ulatus ja vorm ning tasakaalustamatuse liigitus makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames on jäänud samaks.

Selliste riikide arv, kus esineb tasakaalustamatus või ülemäärane tasakaalustamatus, on vähenemas. 2017. aastal tuvastati kuus liikmesriiki, kus esineb tasakaalustamatus, ja kuus liikmesriiki, kus esineb ülemäärane tasakaalustamatus. Neid 12 liikmesriiki analüüsiti põhjalikult ka 2018. aastal. Põhjaliku analüüsi käigus leiti, et ühes liikmesriigis ei esine tasakaalustamatust, kaheksas esineb tasakaalustamatus ja kolmes esineb ülemäärane tasakaalustamatus. 3. liites on kokkuvõtlikult esitatud liikmesriikide põhjalike analüüside tulemused[13].

Tabel 1. 2017. ja 2018. aasta põhjalike analüüside tulemused

	2017. aasta põhjalike analüüside tulemused	2018. aasta põhjalike analüüside tulemused
Tasakaalustamatus puudub	FI	SI
Tasakaalustamatus	DE, IE, ES, NL, SI, SE	BG, DE, IE, ES, FR, NL, PT, SE
Ülemäärane tasakaalustamatus	BG, FR, HR, IT, PT, CY	CY, HR, IT

Põhjaliku analüüsi tulemused osutavad, et riskid on paljudes riikides vähenenud, mistõttu tuleb läbi vaadata nende liigitus makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames.

- **Sloveenias,** kus 2017. aastal esines tasakaalustamatus, ***ei esinenud enam tasakaalustamatust***. Stabiilsusriskid on vähenenud ja poliitikasoovituste rakendamine on viimasel kümnel aastal olnud üldiselt rahuldav ja kestab praegugi.
- **Prantsusmaal,** kus 2017. aastal esines ülemäärane tasakaalustamatus, esineb praegu ***tasakaalustamatus***. Majandussuundumused ja tõhusad poliitikameetmed on aidanud järk-järgult lahendada olemasolevaid probleem, ja seepärast on riik liigitatud ümber madalama riski kategooriasse.
- **Bulgaarias,** kus 2017. aastal esines ülemäärane tasakaalustamatus, esineb praegu ***tasakaalustamatus***, kuna poliitikameetmed ja soodne majanduskeskkond vähendavad tasakaalustamatust, eelkõige välist tasakaalustamatust. Tasakaalustamatuse püsivaks

[13] Kreeka puhul jälgitakse tasakaalustamatust ja parandusmeetmete võtmist ESMi makromajandusliku kohandamisprogrammi raames.

kõrvaldamiseks tuleb siiski teha täiendavaid jõupingutusi. Komisjon jälgib tähelepanelikult poliitilisi kohustusi, eelkõige järgmise riikliku reformikava raames, ja tasakaalustamatuse suundumusi erijärelevalve raames.

- **Portugalis,** kus 2017. aastal esines ülemäärane tasakaalustamatus, esineb praegu ***tasakaalustamatus***, kuna poliitikameetmed ning soodsad makromajanduslikud ja finantstingimused vähendavad riske avaliku ja erasektori võla ning välisvõla seisukohast. Eelkõige on märkimisväärselt vähenenud töötuse määr, mis on praeguseks jõudnud kriisieelsele tasemele. Tasakaalustamatuse püsivaks kõrvaldamiseks tuleb siiski teha täiendavaid jõupingutusi. Komisjon jälgib tähelepanelikult poliitilisi kohustusi, eelkõige järgmise riikliku reformikava raames, ja tasakaalustamatuse suundumusi erijärelevalve raames.

Põhjaliku analüüsi raames analüüsitud ülejäänud riikides on suundumused üldiselt soodsad.

- Nagu 2017. aastal, esineb Saksamaal, Iirimaal, Hispaanias, Madalmaades ja Rootsis ka praegu ***tasakaalustamatus***. Nende riikide hulgast aitab soodne makromajanduslik keskkond vähendada tasakaalustamatust **Iirimaal** ja **Hispaanias**, kuigi hiljutised poliitikameetmed on olnud Hispaanias tagasihoidlikud ja ebaühtlased. **Madalmaades** on ametiasutused võtnud kindlad kohustused tasakaalustamatuse kõrvaldamiseks, kuid need tuleb veel realiseerida. Tasakaalustamatuse kõrvaldamiseks tehtavad edusammud on olnud piiratud **Saksamaal**, kus era- ja avaliku sektori investeeringutel, mis on küll suurenemas, on veel kasvuruumi. Ka **Rootsis** on edusammud piiratud, kuigi on esimesi märke eluasemehindade kasvu võimalikust pidurdumisest.

- Nagu 2017. aastal, esineb Küprosel, Horvaatias ja Itaalias ka praegu ***ülemäärane tasakaalustamatus***. **Horvaatias** ja **Itaalias** on tasakaalustamatus vähenemas, millele aitavad kaasa reformid, soodsad majandustingimused ja pangandussektori riskide vähenemine. Poliitikameetmeid on siiski vaja veelgi kindlamalt rakendada, eelkõige Horvaatias. **Küprosel** ei ole täheldada olukorra tuntavat paranemist ja ka poliitikameetmete rakendamine on olnud üsna piiratud.

4. LIIKMESRIIKIDE POLIITIKAMEETMED

Praegune majandusolukord kajastab hiljuti tehtud reformidest saadud kasu ja pakub võimaluse astuda samme veel vajalike reformide elluviimiseks. Viimastel aastatel liikmesriikides läbi viidud struktuurireformidest saadud kasu on tunda kogu Euroopas. Selle konkreetne mõju töötuse vähenemisele, sissetulekute suurenemisele ja lähenemise jätkumisele tuleneb hiljutiste reformide erinevustest. Majanduse, avaliku halduse ja sotsiaalhoolekandesüsteemide edasine reformimine aitaks parandada Euroopa riikide majanduse ja ühiskonna vastupanuvõimet võimalikele tulevastele makromajanduslikele vapustustele. Käimasolevate struktuurimuudatuste kohandamine aitaks vähendada tootlikkuse erinevust ja parandada sotsiaalnäitajaid. Samuti aitaksid reformid tagada praeguse majanduskasvu jätkusuutlikkuse, kõrvaldades pakkumispoolsed piirangud. Kuigi majandusväljavaated on praegu soodsad, ei tohi jääda loorberitele puhkama.

Võib võtta aega, enne kui reformide vilju saab maitsta täiel määral, kuid kogemused on näidanud, et reformid toimivad ja et praegused soodsad tingimused pakuvad õige keskkonna. Paljudel reformidel ei ole märkimisväärset rahalist kulu. Hoides lühiajalised majanduslikud kulud väiksed ja jaotades need õiglaselt saab suurendada nende tõhusust ja üldsuse toetust. Selleks on vaja ka meetmed hoolikalt järjestada ja koondada. Näiteks teatavatel töö- ja tooteturureformidel võivad olla lühiajalised kulud, kuid samas pikaajaline

kasu, ja need reformid võivad üksteise mõju tugevdada. Lisaks saab neid toetada reformidega, mis parandavad riigi rahanduse kvaliteeti ja struktuuri, ja mõnes liikmesriigis olemaseoleva eelarvepoliitilise manööverdamisruumi kasutamisega. Üldiselt on reformide rakendamise poliitiline kulukus väiksem majanduslikult headel aegadel. See on veel üks mõjuv põhjus, miks ei tohi jätta kasutamata praeguse majandusolukorra pakutavaid võimalusi.

Reformide tegemiseks on vaja asjakohast ettevalmistust ning piisavat haldus- ja tehnilist suutlikkust. Haldussuutlikkust, tõhusust ja kvaliteeti edendavad reformid võimaldavad teha muid reforme. Avaliku halduse reformidel on piiratud lühiajalised kulud ja need reformid võivad olla tõhusad majandustsükli mis tahes etapis. Need võivad vastastikku toetada muid hoolikalt ettevalmistatud reforme, mis toovad olulist kasu usalduse suurendamise kaudu ka lühiajalises perspektiivis. Kasust teavitamist, hoolimata sidusrühmade erinevatest huvidest ühisele seisukohale jõudmist ja ühisele hüvele keskendumist hõlbustab asjakohaste ametiasutuste korralik ettevalmistustöö. Mõne reformi õigeaegseks rakendamiseks võib olla vaja asjakohaseid õiguslikke ja tehnilisi (nt IT) tingimusi. Tuleb kindlaks määrata reformide saavutatavad ja mõõdetavad tulemused ning neid jälgida ja nendest teavitada. Komisjoni struktuurireformi tugiprogrammiga antakse liikmesriikidele märkimisväärset tehnilist toetust, et luua alus edukate reformide elluviimiseks (vt punkt 2).

Riiklike sidusrühmade, sealhulgas sotsiaalpartnerite osalemine on esmatähtis edukate ja jätkusuutlike reformide elluviimisel. Sidusrühmade kaasvastutus reformide eest parandab rakendamise väljavaateid ja aitab saavutada sobivaid tulemusi, ka õigluse seisukohast. Kuigi on veel arenguruumi, on liikmesriigid astunud samme, et paremini kaasata sotsiaalpartnereid reformide ettevalmistamisse ja elluviimisese. Eesti, Läti, Leedu ja Slovakkia on kasutanud Euroopa Sotsiaalfondi toetust, et suurendada sotsiaalpartnerite suutlikkust panustada oluliste reformide ettevalmistamisse. Prantsusmaa valitsus kutsus sotsiaalpartnerid töötuskindlustusreformi üle läbirääkimisi pidama. Itaalia sotsiaalpartnerid sõlmisid uue lepingu ametiühingute esindatavuse kohta. Taanis aitab kolmepoolne leping täiskasvanuhariduse ja -koolituse kohta parandada oskuste täiendamist. Portugalis alustas valitsus pärast töösuhteid käsitleva rohelise raamatu avaldamist sotsiaalpartneritega arutelu tööturu killustumuse vähendamise meetmete üle. Madalmaades on sotsiaalpartnerid tihedalt seotud pensionisüsteemi reformiga. Mõnes liikmesriigis kaasatakse reformide ettevalmistamisse ka kodanikuühiskonna organisatsioonid.

4.1 Vastutustundlik eelarvepoliitika, tulemuslik ja õiglane maksustamine, finantsstabiilsus

Peamiselt tänu kiirenevale majanduskasvule ja madalatele intressimääradele on valitsemissektori eelarvepuudujääk ja võlatase kogu ELis vähenemas. Veelgi paremate majandusväljavaadete taustal prognoosib komisjon, et järgmistel aastatel paraneb valitsemissektori nominaalne eelarvepositsioon ELis veelgi ning võla suhe SKPsse väheneb peaaegu kõigis liikmesriikides. Praegune toetav majanduskeskkond pakub võimaluse eelarvepuhvrite loomiseks, et tugevdada vastupanuvõimet majandusvapustustele.

Eelarvejuhtimine on paranenud paljudes liikmesriikides ja edasine parendamine aitaks muuta riikide rahanduse jätkusuutlikumaks ja prognoositavamaks. Bulgaaria muutis hiljuti riigi rahanduse seadust, et viia see täielikult kooskõlla ELi nõuetega. Tšehhi Vabariigis on uus eelarvepoliitilise vastutuse seadus oluliselt tugevdanud eelarvejuhtimist. Leedu täpsustas riiklike kulueeskirjade kohaldamist ja eelarve-eesmärkide täitmise vastutust. Malta on kehtestamas tekkepõhist raamatupidamisarvestust kõigis valitsemisasutustes. Kõik liikmesriigid on loonud sõltumatud eelarvenõukogud, välja arvatud Poola ja Tšehhi Vabariik

(viimases on veel vaja eelarvenõukogu liikmete ametissenimetamiseks parlamendi heakskiitu). Siiski on riiklikus eelarvejuhtimises jätkuvalt mõningaid probleeme. Mõnes liikmesriigis tuleks tugevdada sõltumatute eelarveasutuste majanduslikku sõltumatust. Föderaalse konstitutsioonilise korraga liikmesriikides tuleks eelarveplaneerimist paremini koordineerida valitsemistasandite vahel.

Rangelt tehtavad kuluanalüüsid aitavad maksumaksjate raha tõhusamalt kasutada. Need võivad parandada avaliku poliitika tulemusi ja avalike vahendite jaotust poliitikaprioriteetide vahel, säilitades samas eelarvepoliitilise vastutuse. Kuluanalüüsid on käimas paljudes liikmesriikides[14]. Näiteks Hispaanias tehti sõltumatule eelarveasutusele AIReF ülesandeks teostada analüüs kõigil valitsemistasanditel. Samuti on käimas mõned algatused väljaspool euroala, nt Bulgaarias tehakse kuluanalüüsi, milles keskendutakse mitme ministeeriumi ja omavalitsuse haldus- ja personalikuludele.

Tuleb edendada nii era- kui ka avaliku sektori investeeringuid, et suurendada euroala kasvupotentsiaali. Avaliku sektori kulutuste puhul saab seda teha õige eelarvestruktuuri ja riigi rahanduse kvaliteedi parandamise kaudu. Mõni liikmesriik on võtnud vastu mitmeaastase kava avaliku sektori investeeringute suurendamiseks. Prantsusmaa võttis vastu mahuka investeerimiskava „Grand plan d'investissement 2018-2022“, et valmistada majandust ette tulevasteks väljakutseteks. Iirimaa täiendas oma kapitaliinvesteeringute kava 2018–2021, et kõrvaldada taristu kitsaskohad, mis tulenesid sellest, et kriisijärgsetel aastatel vähendati avaliku sektori investeeringuid sellistesse valdkondadesse nagu elamuehitus, transport ja veetaristu. Saksamaa on teinud edusamme taristuinvesteeringute mahu- ja planeerimispiirangute kõrvaldamisel teatavates sektorites, nt transpordisektoris. Tuleb jätkata jõupingutusi erainvesteeringute kaasamiseks, sealhulgas avaliku ja erasektori partnerluse kaudu.

Tuleb ellu viia tervishoiu- ja pensionireformid, et säilitada kummagi süsteemi jätkusuutlikkus, kättesaadavus ja kvaliteet, tagades samas tervishoiu ja pensionide piisavuse. Võttes arvesse üle 60aastaste osakaalu suurenemist elanikkonnas ning tehnoloogilist progressi tervishoiusektoris, on tervishoid ja pensionid kõige suuremad ja kiiremini kasvavad avaliku sektori kuluvaldkonnad. Paljudes liikmesriikides on jätkuvalt probleemiks mitteametlikud tasud, et saada tervishoiuteenuste puhul erikohtlemist ja neile teenustele parem juurdepääs. Sellel on oluline negatiivne mõju võrdsele juurdepääsule tervishoiuteenustele ja tervishoiu jätkusuutlikkusele. Enamik liikmesriike on viimastel aastatel võtnud meetmeid pensionide ja tervishoiu valdkonnas, kuid edusammud näivad üsna tagasihoidlikud. Slovakkia parandab tervishoiusüsteemi kulutõhusust, sealhulgas rakendades selleks kulutõhususe projekti, mis näib olevat toonud kaasa teatavad positiivsed ja konkreetsed muutused kokkuhoiu seisukohast. Taani on vastu võtnud uued algatused, et ergutada inimesi loobuma ennetähtaegselt pensionile jäämise kavast ja lükata edasi pensionile jäämist, ning ka Leedu ja Portugal käivitasid reformid, et piirata nende pensionisüsteemide teatavate aspektide negatiivset mõju eelarve pikaajalisele jätkusuutlikkusele. Neid häid tavasid tuleb järgida laiemalt, et säilitada riigi rahanduse jätkusuutlikkus ning seeläbi tagada elanikele asjakohane tervishoid ja pensionid, ka põlvkondadevahelise õigluse huvides.

Õiglased ja majanduskasvu soodustavad maksusüsteemid võivad aidata edendada erainvesteeringuid, parandada ettevõtluskeskkonda, soodustada tööhõivet, vähendada ebavõrdsust ja aidata kaasa keskkonnasäästliku majanduse arengule. Belgia rakendab järk-järgult maksukoormuse tööjõult ümbersuunamise poliitikat. Prantsusmaal muudetakse

[14] Allikas: komisjoni 2017. aasta juuni märgukiri eurorühmale euroala käsitleva uuringu põhjal; http://www.consilium.europa.eu/media/23582/eg-15-june-2017_note-on-spending-reviews.pdf

tööhõive ja konkurentsivõime maksuvähendus alaliseks tööandjate sotsiaalkindlustusmaksete kärpeks koos täiendava vähendusega kõige madalamate palkade puhul. Läti ja Ungari on pisut vähendanud madalapalgaliste inimeste suhteliselt suurt maksukiilu. Rootsis on maksumeetmetega toetatud keskkonnasäästlikumat majandust.

Agressiivne maksuplaneerimine toob Euroopa maksumaksjatele märkimisväärset kahju. ELi õigusaktide ülevõtmine aitab sellist maksuplaneerimist piirata. ELis kasumi ümberpaigutamise tõttu saamata jäänud tulu on hinnanguliselt 50–70 miljardit eurot. Agressiivne maksuplaneerimine moonutab ettevõtete võrdseid tingimusi ja suunab vahendid ebaõiglaselt eemale valitsuste kulueesmärkidest. Maksualaseid kuritarvitusi saab ohjata riikliku maksuõiguse tugevdamise, läbipaistvuse suurendamise ja valitsustevahelise koostöö tõhustamisega. Belgia, Küpros, Malta ja Madalmaad muudavad oma maksusüsteemide aspekte, mis seni on hõlbustanud agressiivset maksuplaneerimist. Iirimaal on avalikuks aruteluks esitatud soovitused äriühingute tulumaksu seadustiku sõltumatuks läbivaatamiseks. 2018. aasta lõpuks peavad liikmesriigid võtma siseriiklikusse õigusesse üle maksustamise vältimise vastase direktiivi sätted.

Pangandussektori tugevdamiseks ja viivislaenude suure mahu vähendamiseks võetud meetmed hakkavad vilja kandma ja neid tuleb veelgi tugevdada. Nõukogu leppis 2017. aasta juulis kokku ELi tegevuskavas, et vähendada viivislaenude mahtu pangandussektoris ja hoida ära uute viivislaenude teket tulevikus[15]. Tuleb aktiivselt jätkata pangandusjärelevalvealaste meetmete võtmist, maksejõuetuse ja võla sissenõudmise raamistike reformimist, langenud väärtusega vara järelturu arendamist ja pangandussektori ümberkorraldamist, et parandada pankade kasumlikkust, rahapoliitika ülekandumist ja majandustegevuse rahastamist. Itaalia jõupingutused, sealhulgas viivislaenude väärtpaberistamise skeemi loomine, on mõjusad. Sloveenia keskpank andis välja abivahendi viivislaenude ärahoidmiseks, tuvastamiseks ja haldamiseks. Ka Iirimaa ja Horvaatia on edendanud viivislaenude likvideerimist, nt maksueeskirjade muudatuste abil. Mõnes liikmesriigis on viivislaenude tase siiski jätkuvalt kõrge, mis pärsib eelkõige väiksemate pankade kasumlikkust.

4.2 Vastupidavad ja kaasavad tööturud, haridussüsteemid ja sotsiaalpoliitikad

Kuigi tööhõive määr on Euroopas praegu kõigi aegade kõrgeim ning vaesus ja sotsiaalne tõrjutus on hakanud vähenema, on jätkuvalt olulisi probleeme. Töötute ja suhtelises vaesuses elavate inimeste arv on ikke veel liiga suur, mis näitab, et majanduse elavnemine ei ole veel jõudnud kõikidesse ühiskonna ja majanduse osadesse. Lisaks minevikutaagast ülesaamisele peavad tööturud ning sotsiaal- ja haridussüsteemid kohanduma üleilmastumise ja tehnoloogilise progressi väljakutsetega.

Jätkusuutlikud ja kaasavad sotsiaalkaitsesüsteemid on majandusvapustuste leevendamise seisukohast keskse kohal. Kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega peaks kõigil töötajatel olema juurdepääs sotsiaalkaitsele, olenemata nende töösuhte laadist ja kestusest. Kuid suurenev tööjõu liikuvus ja uued tööhõivevormid on suundumused, mida sotsiaalkaitsesüsteemid ei suuda hõlpsasti arvesse võtta. Taani, Prantsusmaa, Itaalia, Poola ja Portugal alustasid selles vallas reforme, nt laiendades sotsiaalõiguste ja töötuhüvitiste katvust ebatüüpilises töösuhtes olevatele inimestele ja füüsilistest isikust ettevõtjatele. Portugalis hõlmab see kavasid hüvitiste saajate

[15] Vt nõukogu 11. juuli 2017. aasta järeldused, mis käsitlevad tegevuskava viivislaenude vähendamiseks Euroopas, ja komisjoni teatis: Esimene eduaruanne Euroopas viivislaenude vähendamise kohta, COM(2018) 37 final.

aktiviseerimise edendamiseks, näiteks tööhõive- ja sotsiaaltalituste koostöö parandamise kaudu. Belgia võtab meetmeid, et täiendavalt toetada füüsilisest isikust ettevõtjatel pensioni kogumist ja vähendada nende sotsiaalkindlustusmakseid nende tegevuse alguses. Rootsis saavad töötajad lisaks kohustuslikule töötuskindlustusele valida ka riigi toetatava lisakindlustuse. Prantsusmaa tegi teatavaks töötushüvitiste süsteemi reformi, et julgustada ettevõtteid kasutama pikaajalisemaid töölepinguid.

Tekstikast 1. Jätkusuutlikud, piisavad ja tulemuslikud sotsiaalsed turvavõrgud Euroopas

Mitu Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtet, eelkõige põhimõtted 12 ja 14,[16] rõhutavad piisava sotsiaalkaitse olulisust. Piisav sotsiaalkaitse, sealhulgas vanaduspension, tervishoid, töötushüvitised ja sotsiaaltoetused, on esmatähtis, et leevendada inimeste ja perede raskusi, kui nad kaotavad töö või neid tabavad muud saatuselöögid. See on eriti oluline elanikkonna vananemise, tehnoloogia arengu ja üleilmastumise tõttu muutuvas maailmas, et toetada inimesi karjäärialastel üleminekutel ning aidata neil täielikult ära kasutada võimalusi ja saada üle probleemidest, mis kiiresti muutuva majandusega kaasnevad. Üldiselt on edukaks majanduseks esmatähtis piisav ja tõhus sotsiaalkaitse ning hästi toimivad tööturud, mis aitavad luua kvaliteetseid töökohti ja tagada jätkusuutliku majanduskasvu. Sotsiaalkaitsesüsteemide pikaajalist eelarvesuutlikkust saab tagada üksnes juhul, kui sotsiaalkaitsele omane riskide jagamine toetud laiale alusele.

Paljud liikmesriigid ajakohastavad sotsiaalkaitsesüsteeme ning parandavad selleks hüvitiste ja teenustega kaetust ning nende piisavust, eelkõige ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate puhul, ja toetavad aktiivselt tööturul osalemist. Mitmed liikmesriigid, nagu Itaalia, Taani, Läti, Portugal ja Prantsusmaa, laiendasid eelmisel aastal sotsiaalkaitset füüsilisest isikust ettevõtjatele. Samuti võtavad liikmesriigid meetmeid tööturul osalemise aktiivsemaks toetamiseks, sageli keskendudes konkreetsetele rühmadele. Slovakkia rakendab ambitsioonikat tegevuskava, et pakkuda pikaajalistele töötutele nende vajadustele vastavaid teenuseid. Hispaanias on loodud sotsiaalse kaasamise võrgustik, mis koordineerib sotsiaal- ja tööhõivetalituste koostööd.

Kuid üldiselt on vaja laiaulatuslikumat ja ühtsemat lähenemisviisi, et lahendada liikmesriikide ühiseid probleeme. Märkimisväärne töökohtade loomine viimastel aastatel on sellele juba kaasa aidanud. Kuigi tööl käimine on jätkuvalt parim vahend vaesuse vastu, elavad ligi 10 % töötajatest nn palgavaesuses. Muutuvate tööturgude kontekstis nende osakaal aeglaselt kasvab.

Lisaks tuleb märkida, et mõnes liikmesriigis on suurenemas vaesuse sügavus ja püsivus, mis osutab puudujääkidele sotsiaalkaitse ülesehituses ja rakendamises. Itaalias kehtestati 2017. aasta märtsis ühtne miinimumsissetulekutoetuse süsteem ja 2018. aasta eelarveseaduses eraldati struktuurselt selleks täiendavaid vahendeid. Portugal tegi olulised muudatused miinimumsissetulekusüsteemis, et suurendada selle suutlikkust integreerida ja kaitsta vaesuses elavaid inimesi, tegemata neil vahet kodakondsuse alusel. Kuigi sotsiaaltoetus on vajalik, et tagada puuduses elavatele inimestele elamisväärne elu, peaks see olema viimane abinõu, mis aitab inimestel taas muutuda aktiivseks ühiskonnaliikmeks. Maksu- ja hüvitiste süsteemide struktuuri parandamine, mis aitab edendada võrdseid võimalusi hariduses ja koolituses, tagades juurdepääsu kvaliteetsetele sotsiaalteenustele ja tervishoiule, ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine võib aidata vähendada ebavõrdsust ja vaesust, samuti nende ülekandumist põlvkonnalt põlvkonnale.

Seoses uute töövormide tekkega tuleb kohandada tööturuasutusi. Vajadus paindlikkuse järele, et kohaneda muutuvate tööturu vajadustega, tuleb viia tasakaalu töötajate ja nende perede turvalisusvajadusega, et hoida ära tööturu killustumist. Näiteks Leedu võttis vastu tööseadustiku põhjaliku reformi, et ühtlustada töösuhte lõpetamise eeskirju, vähendades

[16] Igaühel, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid, on õigus piisavale miinimumsissetuleku toetusele, et tagada inimväärne elu kõikides eluetappides, ning saada juurdepääs kaupadele ja teenustele. Töövõimeliste inimeste puhul peaksid miinimumsissetuleku toetused olema kombineeritud tööturule (re)integreerumise stiimulitega.

samas tähtajaliste töölepingute maksimaalset kestust, suurendades töötushüvitisi ja soodustades kollektiivläbirääkimisi.

Rahvastiku vananemisega kaasneb tööjõu pakkumise vähenemine, mis seab surve alla aktiivse elanikkonna, kes peab tagama pensionisüsteemide jätkusuutlikkuse ja piisavuse. Järgmistel aastatel lähevad pensionile suured elanikerühmad. Sellega seoses on esmatähtis suurendada tööjõus osalemist ja tööviljakust. Oluliselt on võimalik suurendada naiste, eakate, madala kvalifikatsiooniga töötajate, puudega inimeste ja rändetaustaga inimeste tööhõivet. Nende elanikerühmade tööhõive suurendamiseks tuleb muu hulgas vähendada töömotivatsiooni pärssivaid asjaolusid, pakkuda vajadustele vastavat haridust ja koolitust, võimaldada paindlikku tööaja korraldust ning tagada juurdepääs taskukohastele ja kvaliteetsetele tervishoiu-, lapsehoiu- ja muudele hooldusteenustele. Paindlikku tööaja korraldust ja hooldusteenuste kättesaadavust edendavaid meetmeid on võtnud näiteks Tšehhi Vabariik, Luksemburg, Rumeenia ja Slovakkia. Saksamaa ja Austria soodustavad pikemat tööiga, võimaldades eakatele töötajatele paindlikumat üleminekut pensionile. Paljud riigid, sealhulgas Saksamaa, Taani, Soome ja Rootsi, on võtnud meetmeid rändetaustaga inimeste tööturule integreerimiseks.

Töötajate oskusi tuleb ajakohastada vastavalt tööturu vajadustele kogu tööea jooksul. Noorte eurooplaste põhioskused on vähenenud mitmes liikmesriigis ja hariduse kättesaadavaus on sageli ebaühtlane. Tuleb ajakohastada haridussüsteeme ja rohkem avada need ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele, et inimesed muutuksid aktiivseks ja elaksid täisväärtuslikku tööelu, ja viia need süsteemid kooskõlla tööturu vajadustega. On tehtud ulatuslikke jõupingutusi haridussüsteemide ajakohastamiseks kõigil tasanditel, et pakkuda tulevikuväljavaateid nii noortele kui ka eakatele. Koos pideva täiend- ja ümberõppega aitaks see ära hoida oskuste nappust ja nende mittevastavust tööturu vajadustele, mis on probleem eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks. Mõni liikmesriik on selle väljakutse vastu võtnud. Iirimaal on avaliku sektori kulutused haridusele naasmas kriisieelsele tasemele ja tugevdatakse haridussüsteemi. Taanis on käimas laiaulatuslik haridusreform, et parandada õppetulemusi ja tõsta haridustaset. Horvaatias on käivitumas koolide digiülemineku katseprojekt. Lisaks varem võetud meetmetele esitas Portugal hiljuti programmi täiskasvanute oskuste ja kvalifikatsiooni täiendamiseks.

Tekstikast 2. Töötajate võimaluste avardamine Euroopas paremate oskuste abil

Mitu Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtet, eelkõige põhimõte 1,[17] rõhutavad hariduse, koolituse ja elukestva õppe kättesaadavuse olulisust. Euroopa heaolu sõltub suuresti tema tööjõu oskustest. Haridus ja koolitus on majanduskasvu, töökohtade loomise ja vastupanuvõime mootoriks. Euroopa on saavutamas strateegia „Euroopa 2020" eesmärke nii koolist väljalangemise vähendamise kui ka kolmanda taseme hariduse omandamise valdkonnas ning liikmesriigid võtavad meetmeid, et ajakohastada haridus- ja koolitussüsteeme, et parandada põhioskusi, võtta kutsehariduses ja -koolituses ning kõrghariduses paremini arvesse tööturu vajadusi, laiendada õpipoisiõpet ja suurendada selle kvaliteeti ning valideerida väljaspool ametlikku süsteemi omandatud oskusi. Kooskõlas nõukogu soovitusega, mis käsitleb oskuste täiendamist, peaksid liikmesriigid kavandama asjakohased meetmed 2018. aasta keskpaigaks. Komisjon on teinud ettepaneku esitada need sel kevadel riiklike reformikavade osana ja teeb kokkuvõtted kehtivate aruandlusmenetluste raames[18].

Kuid jätkuvalt on palju probleeme. Tööandjatel on raske leida õigete oskustega töötajaid. Väheste oskustega ja madala kvalifikatsiooniga inimestel on suurem oht jääda töötuks, sattuda vaesusse, terviseprobleemide küüsi ja sotsiaalsesse tõrjutusse ning jääda eemale demokraatlikust osalemisest. Ainult pooled neist töötavad, võrreldes 80 %ga kõrge kvalifikatsiooniga töötajate puhul, mis pärsib tööjõu pakkumist ja tööviljakust. Ebapiisavate haridustulemuste peamiseks teguriks on jätkuvalt ebasoodne sotsiaalmajanduslik olukord. Tehnoloogiliste muutuste ja rahvastiku vananemise tõttu tuleb investeerida ümber- ja täiendõppesse, kuid üksnes iga kümnes täiskasvanu kasutab õppimisvõimalust ja paljud ei arenda oskusi, mida on vaja digiülemineku eeliste kasutamiseks. Seepärast edendatakse Euroopa sotsiaalõiguste samba esimese põhimõttega juurdepääsu kvaliteetsele haridusele ja koolitusele elukestva õppe raames, mis võimaldab inimestel täiel rinnal osaleda ühiskonnas.

Selle põhimõtte järgimisel on esmatähtis täielikult rakendada 2016. aastal käivitatud uut oskuste tegevuskava. Selle kümme meedet keskenduvad peamistele väljakutsetele, toetades vähese kvalifikatsiooniga täiskasvanute põhioskuste omandamist (oskuste täiendamise meede), edendades investeeringuid digioskustesse (riiklikud digivaldkonna oskuste ja töökohtade edendamise koalitsioonid), vähendades õpetatavate oskuste ning teenuste- ja tööstussektoris vajatavate oskuste mittevastavust (oskustealase valdkondliku koostöö kava), parandades oskuste ja kvalifikatsioonide läbipaistvust (Euroopa kvalifikatsiooniraamistik, Europass), ajakohastades kutseharidust ja -koolitust, suurendades samas selle atraktiivsust ja tegeledes ajude äravoolu probleemiga kogu ELis, samuti edendades ELi kodanike võtmepädevusi. Komisjon jätkab 2018. aastal koostööd OECDga, et toetada oskuste arendamise strateegiaid vastavates liikmesriikides ja võtta eri meetmeid, mis keskenduvad kutseharidusele ja -õppele, võttes arvesse tööturu konkreetseid vajadusi. Komisjon määras 2017. aasta novembris kindlaks Euroopa haridusruumi perspektiivi. Selle raames aitab tihedam piiriülene koostöö ja suurem liikuvus parandada õpetamise ja õppimise kvaliteeti, täiendades noorte oskusi ja hõlbustades neil töö leidmist. Samuti esitas komisjon 17. jaanuaril 2018 digihariduse tegevuskava.

[17] Igaühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele, et säilitada ja omandada oskused, mis võimaldavad ühiskonnas täielikult osaleda ja aitavad suunduda edukalt tööturule.

[18] Nõukogu 19. detsembri 2016. aasta soovitus „Oskuste täiendamise meetmed: uued võimalused täiskasvanutele", (ELT C 484, 24.12.2016).

4.3 Kvaliteetsed investeeringud, suurem tootlikkus, konkurentsivõime

Tänu soodsatele rahastamistingimustele ja helgematele majandusväljavaadetele, mis on osaliselt tingitud investeerimistõkete kõrvaldamisest, on investeeringud hakanud suurenema. Investeerimistingimused on hiljuti paranenud, mida iseloomustavad ebakindluse vähenemine, ettevõtete finantsvõimenduse piiramise surve taandumine, soodsad rahastamistingimused ja kogunõudluse väljavaadete paranemine. Samal ajal on koguinvesteeringute ja eelkõige avaliku sektori investeeringute osakaal SKPs ikka veel suhteliselt väike. Investeeringud immateriaalsesse varasse suurenevad, kuid madalalt tasemelt.

Kooskõlas Euroopa investeerimiskavaga astutakse samme struktuursete investeerimistõkete kõrvaldamiseks. Investeerimiskava kolmanda sambaga edendatakse investeerimistõkete kõrvaldamist ja õigusraamistiku suuremat prognoositavust, et säiliks investorite huvi Euroopa vastu. Euroopa majanduste konkurentsivõime suurendamiseks on esmatähtis tugevdada tööturureforme ja innovatsiooni edendavaid reforme. Kuigi reguleerimise suuri kulusid ja halduskoormust on hiljuti vähendatud, pärsivad need jätkuvalt ettevõtluskeskkonda. Institutsioonilised puudused hõlmavad avaliku halduse ebatõhusust, halduskoormust ja korruptsiooni, samuti kõrvelekaldeid õigusriigi põhimõttest ja kohtusüsteemide ebatõhusust. Konkurents teenustesektoris suureneb jätkuvalt, mis tagab kasu digiteerimisest, tõhusamad väärtusahelad, parema valiku ja madalamad hinnad. Soome on teinud märkimisväärseid edusamme õigusraamistiku parandamisel ja halduskoormuse vähendamisel, et veelgi suurendada konkurentsi teenustesektoris, sealhulgas teinud edusamme jagamismajanduse teenusepakkujaid reguleeriva raamistiku kehtestamisel. Slovakkia võttis vastu meetmepaketi ettevõtluskeskkonna parandamiseks ja investeeringute edendamiseks, mis tuleb rakendada 2019. aastaks, ja Prantsusmaa omakorda vähendas ettevõtete kõrget maksukoormust.

Ettevõtluskeskkonna puudusi süvendab haldussuutlikkuse nõrkus. Hispaanias, Ungaris ja Rumeenias parandatakse riigihankeraamistikku. Portugal võttis meetmeid maksevõimetus- ja maksumenetluste toimimise parandamiseks. Küpros ja Tsehhi Vabariik teevad edusamme e-valitsusteenuste käivitamisel ning Sloveenia võttis vastu eeskirjad, mis peaksid kiirendama ehituslubade andmise korda ja suurendama investorite õiguskindlust, pakkudes seeläbi suuremaid investeerimisstiimuleid.

Mõnes Euroopa osas on korruptsioon jätkuvalt kasvupidur, mis põhjustab ettevõtetele ebakindlust, aeglustab haldusmenetlusi ning tekitab ühiskonnale ja majandusele täiendavaid kulusid. 37 % ettevõtetest üle kogu Euroopa märgib, et korruptsioon on äritegevuses probleemiks, kusjuures mõnes liikmesriigis on see probleem eriti terav[19]. Nende probleemide lahendamiseks on riiklikul tasandil võetud mõningaid meetmeid. Itaalia tegi jõupingutusi avaliku halduse parandamiseks ja võttis vastu olulised korruptsioonivastased õigusaktid. Ka Hispaania tegi edusamme läbipaistvus- ja korruptsioonivastase raamistiku rakendamisel. Leedu ja Itaalia on vastu võtnud uued õigusaktid rikkujatest teatajate kaitseks ja mitmes liikmesriigis on need kaalumisel.

Juurdepääs rahastamisele, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul, on kogu Euroopas paranemas. Pangavälisel rahastamisel on idufirmade puhul ja edukate ettevõtete kasvatamisel oluline roll. Riski- ja kasvukapitalipõhine rahastamine on väiksemates riikides ja isegi väljaspool suurte riikide finantskeskusi alles lapsekingades. Portugali võetud

[19] Kõigi liikmesriikide puhul hinnatakse praegu üldist korruptsioonivastast poliitikakeskkonda ja korruptsioonivastaseid meetmeid. Komisjon on analüüsinud põhiprobleeme mitme sellise liikmesriigi riigiaruandes, kus on eriti suured riskid ja lüngad, mis takistavad investeeringuid, ressursside tõhusat jaotamist ning majandustulemusi ja -kasvu.

meetmed kapitali kättesaadavuse parandamiseks, nt uute rahastamisvahendite kehtestamine, on hea näide sellistest jõupingutustest. Samamoodi pakub Sloveenia uusi rahastamismeetmeid VKEdele, et parandada nende juurdepääsu alternatiivsetele rahastamisallikatele. Küpros rakendab majanduskasvu tegevuskava, mis hõlmab raamistikku suurte investeeringute ligimeelitamiseks ja hõlbustamiseks.

Positiivseid näiteid tootlikkuse kasvu edendamisest tuleb järgida. Eri liikmesriikides on võetud julgustavaid meetmeid, et lahendada probleeme, mis vähemalt teataval määral on riigipõhised. Luksemburg tugevdas majanduse mitmekesistamist, kaotades sealjuures takistused investeeringutele ja innovatsioonile. Belgias edendatakse mitmete meetmetega investeeringuid teadmistepõhisesse kapitali, eelkõige meetmetega, mis aitavad suurendada digitehnoloogiate kasutuselevõttu ja levitada innovatsiooni. Hispaania on astunud esimesi samme teadus- ja innovatsioonisüsteemi juhtimise parandamiseks. Taani kehtestas tootlikkuse suurendamise ja ettevõtluskeskkonna parandamise programmi ning Poola ja Läti tegid investeeringute edendamiseks maksukärpeid. Saksamaal toetab pädevuskeskuste võrgustik VKEde digiteerimist ja digikeskused hõlbustavad idufirmade, VKEde, majandussektori, teadusasutuste ja ametiasutuste koostööd. Idufirmade ökosüsteemi toetuseks kehtestas Eesti valitsus uue viisaprogrammi ELi-väliste ettevõtjate jaoks, kes soovivad asutada Eestis idufirma. Madalmaades edendatakse paljude meetmetega ringmajanduse arengut, sealhulgas riigihangete kaudu.

5. EDASISED SAMMUD

Euroopa poolaasta pakub võimaluse pidada pidevat arutelu komisjoni, liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja sidusrühmade vahel igal tasandil kogu aasta jooksul. Täna avaldatud riigiaruanded tuginevad nii tehnilisel kui ka poliitilisel tasandil valitsuste, ametiasutuste ja sidusrühmadega peetud põhjalikel aruteludel, sealhulgas 2017. aasta detsembris toiminud kõrgetasemelistel kahepoolsetel kohtumistel. Nende tulemused esitatakse liikmesriikide pealinnades asuvates komisjoni esindustes ja neid arutatakse täiendavalt kahepoolsetel kohtumistel. Komisjoni asepresidendid ja volinikud külastavad liikmesriike, et kuulata valitsuste, parlamentide, sotsiaalpartnerite ja muude sidusrühmade seisukohti riigiaruannetes esitatud analüüsi kohta. Komisjon arutab riigiaruannete kokkuvõtvaid järeldusi ka Euroopa Parlamendiga.

Järgmise sammuna peavad liikmesriigid tuvastatud probleeme silmas pidades esitama aprilli keskpaigaks riiklikes reformikavades oma majanduslikud ja poliitilised prioriteedid. Selleks et probleemidele asjakohaselt ja jätkusuutlikult reageerida, soovitab komisjon, et reformikavade koostamisel võetakse arvesse kõigi oluliste sidusrühmade (nt sotsiaalpartnerid, piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused ning vajaduse korral kodanikuühiskonna organisatsioonid) seisukohti.

1. LIIDE. MAKROMAJANDUSLIKU JA EELARVELISE TASAKAALUSTAMATUSE TERVIKLIK JÄRELEVALVE

	Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlus[20]	**Stabiilsuse ja kasvu pakt (keskpika perioodi eelarve-eesmärk / ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus)**	**Märkused**
AT		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareeglit[21]	
BE		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareeglit	
BG	Tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk ületatud	
CY	Ülemäärane tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk saavutatud; kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda	
CZ		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk ületatud	
DE	Tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk ületatud; kohaldatakse võlareeglit	
DK		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk saavutatud	
EE		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata	
EL			Kohaldatakse sihtotstarbelist finantsabiprogrammi
IE	Tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk saavutatud; kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda	
ES	Tasakaalustamatus	Paranduslik osa ülemäärane eelarvepuudujääk, kõrvaldamise tähtaeg: 2018	
FR	Tasakaalustamatus	Paranduslik osa ülemäärane eelarvepuudujääk, kõrvaldamise tähtaeg: 2017	

[20] Nii tasakaalustamise kui ka ülemäärase tasakaalustamatuse puhul tehakse erijärelevalvet, mille korraldus sõltub probleemide tõsidusest.

[21] Võlareegel: kui liikmesriik ei järgi valitsemissektori võla ja SKP suhtarvu kontrollväärtust 60 %, algatatakse tema suhtes ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus, kui kõiki asjakohaseid tegureid ja majandustsükli mõju arvesse võttes ei vähene võla suhte ja 60 % kontrollväärtuse vaheline erinevus aastas (kolme aasta keskmise põhjal) 1/20 võrra. Võlareegliga seotud üleminekukord: igale liikmesriigile, kelle suhtes kohaldatakse ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust, antakse pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimist võlareegli täitmiseks aega kolm aastat. See ei tähenda, et võlareeglit selle ajavahemiku jooksul ei kohaldata, kuna liikmesriigid peaksid üleminekuperioodil tegema piisavaid edusamme võlareegli järgimise suunas. Kui hinnang võlakriteeriumi täitmise suunas liikumise kohta üleminekuperioodil on negatiivne, võib sellega kaasneda ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamine.

		Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda[22]	
HR	Ülemäärane tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareeglit	
HU		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareeglit	
IT	Ülemäärane tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareeglit	
LT		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk saavutatud	
LU		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk ületatud	
LV		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata	
MT		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk saavutatud	
NL	Tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk ületatud	
PL		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata	
PT	Tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda	
SI		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda	
SE	Tasakaalustamatus	Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk ületatud	
SK		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata	
RO		Ennetav osa Kohaldatakse märkimisväärse kõrvalekalde menetlust	
FI		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareeglit	

[22] Sõltuvalt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust käsitleva otsuse tühistamisest 2017. aasta kinnitatud eelarveandmete põhjal.

UK		Ennetav osa Keskpika perioodi eesmärk veel saavutamata; kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda	

(*) Teise majanduse juhtimise paketi (määrus nr 473/2013) alusel esitatud soovitused, mis käsitlevad valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi õigeaegse korrigeerimise tagamiseks võetavaid meetmeid, puudutavad ainult euroala liikmesriike.

2. LIIDE. STRATEEGIA „EUROOPA 2020" EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEL TEHTUD EDUSAMMUD

Strateegia „Euroopa 2020" eesmärk ELi puhul	**2010. aasta andmed**	**Viimased saadaolevad andmed**	**2020. aastal, lähtudes viimatistest suundumustest**
1. 20–64aastaste tööhõive määra suurendamine vähemalt 75 %-ni	68,6 %	72,3 % (2017. aasta kolmas kvartal)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
2. Teadus- ja arendustegevusse tehtavate avaliku ja erasektori investeeringute suurendamine 3 %-ni SKPst	1,93 %	2,03 % (2016)	Eesmärki tõenäoliselt ei saavutata
3a. Kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine vähemalt 20 % võrreldes 1990. aastaga	Vähendamine 14 %	Vähenemine 23 % (2016)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
3b. Taastuvenergiaallikate osakaalu suurendamine energia lõpptarbimises 20 %-ni	12,5 %	17,04 % (2016)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
3c. Sammude astumine energiatõhususe suurendamiseks 20 % võrra	5,7 % (primaarenergia tarbimine)	16,0 % (2016) (primaarenergia tarbimine)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
4 a. Koolist väljalangemise määra viimine allapoole 10 %	13,9 %	10,7 % (2016)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
4b. Kolmanda taseme haridusega inimeste osakaalu suurendamine 30–34aastaste hulgas vähemalt 40 %-ni	33,8 %	39,1 % (2016)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
5. Vähemalt 20 miljoni inimese väljaaitamine vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohust	Kasv 0,5 miljonit (võrreldes baasaastaga 2008)	Kasv 1 miljonit (võrreldes baasaastaga 2008)	Eesmärki tõenäoliselt ei saavutata

3. LIIDE. LIIKMESRIIKIDE PÕHJALIKE ANALÜÜSIDE TULEMUSED

Bulgaarias esineb tasakaalustamatus. Finantssektori haavatavusega kaasneb ettevõtete suur võlakoormus ja viivislaenude maht, kusjuures tööturg ei ole täielikult kohandunud. Netovälispositsioon on samas paranenud, mis on peamiselt tingitud jooksevkonto ülejäägist. Ametiasutused on teinud edusamme pärast varade kvaliteedi ja bilansi läbivaatamist esitatud soovituste rakendamisel, kuid nõrga juhtimise, varade kvaliteedi ja järelevalvega seotud varasemad probleemid ei ole veel täielikult lahendatud. Tugev majanduskasv on toetanud finantsvõimenduse pidevat vähendamist erasektoris ja veelgi vähendanud viivislaenude osakaalu, kuid viivislaenude maht on ettevõtlussektoris ikka veel suur. Tööturud on jätkuvalt paranenud, hoolimata püsivatest struktuursetest probleemidest, nagu mittetöötavate ja mitteõppivate noorte suur osakaal ning tööjõu nappus ja mittevastavus. Tasakaalustamatuse peamiste põhjustega tegelemiseks on võetud mõningaid poliitikameetmeid, kuid vaja on teha täiendavaid edusamme, et kõrvaldada allesjäänud nõrgad kohad finantssektoris, sealhulgas veelgi parandades pankade ja pangandusvälise sektori järelevalvet, tegeledes raskesti hinnatavate varadega ja grupitasandi järelevalvega ning viies lõpule maksejõuetusraamistiku reformi.

Horvaatias esineb ülemäärane tasakaalustamatus. Haavatavus on seotud avaliku sektori, erasektori ja välisvõla kõrge tasemega, mis on suuresti nomineeritud välisvaluutas, samal ajal kui potentsiaalne majanduskasv on aeglane. Tugev majanduskasv, mis ületab hinnangulist potentsiaali, aitab võlataset vähendada: nii avaliku sektori, erasektori kui ka välisvõla suhtarvud vähenevad kiiresti. Püsib suur negatiivne netovälispositsioon, kuid see on tänu jooksevkonto ülejäägile paranenud. Tugev majanduskasv toetas võla vähendamist veelgi ning finantsvõimenduse vähendamise tempo peaks aeglustuma, kuna kodumajapidamistesse ja ettevõtetesse suunatavad krediidivood hakkasid suurenema. Valitsemissektori võlg jõudis haripunkti 2014. aastal ja väheneb praegu, millele aitab kaasa tugev SKP kasv ja nominaalse eelarvepuudujäägi vähenemine. Pangandussektori kasumlikkus üha suureneb ja viivislaenude maht väheneb jätkuvalt. Ettevõtete ja kodumajapidamiste riskipositsioon välisvaluuta (peamiselt euro) suhtes on siiski jätkuvalt haavatavuse allikaks. Kuigi majanduskeskkond paraneb, on aeglaselt edenenud selliste poliitikameetmete vastuvõtmine, mille eesmärk on kõrvaldada makromajanduslik tasakaalustamatus, sealhulgas ikka veel madala kasvupotentsiaali tõstmise kaudu.

Küprosel esineb ülemäärane tasakaalustamatus. Viivislaenude väga suur osakaal koormab finantssektorit ning era- ja avaliku sektori võlg ja välisvõlg pidurdavad majandust, millele lisanduvad jätkuvalt suhteliselt suur (kuigi vähenev) töötus ja vähene potentsiaalne majanduskasv. Jooksevkonto on endiselt puudujäägis, mis on suurenemas, ja see ei võimalda tuua suuri netoväliskohustusi jätkusuutlikule tasemele. Erasektori võlatase väheneb üksnes aeglaselt ja erasektorisse suunatavad krediidivood on hoolimata erasektori väga kõrgest võlatasemest hakanud suurenema. Pankade jõupingutused laenude restruktureerimisel, tugev tsükliline majanduskasv ja varasemate reformide rakendamine on aidanud viivislaenude mahtu vähendada, kuid see on jätkuvalt väga suur. Puudused lepingute jõustamises, ebatõhus kohtusüsteem, kitsaskohad sundvõõrandamist ja maksejõuetust käsitlevate õigusaktide rakendamisel ning nõrk tagasimaksedistsipliin takistavad erasektori finantsvõimenduse vähendamist ja viivislaenude osakaalu vähenemist. Konservatiivne eelarvepoliitika ja aktiivne võlahalduspoliitika kiirendasid avaliku sektori võlataseme langetamist. Vaja on jätkata reformide elluviimist, et eelkõige vähendada avaliku sektori võlga, parandada konkurentsivõimet, kiirendada viivislaenude vähendamist ja suurendada kasvupotentsiaali.

Prantsusmaal esineb tasakaalustamatus. Tootlikkuse aeglase kasvu tingimustes tuleneb suurest avaliku sektori võlast ja nõrgast konkurentsivõimest haavatavus, millel on piiriülene

mõju. Tagasihoidlik palgakasv toetab kulupõhise konkurentsivõime jätkuvat paranemist. Vähene tootlikkuse kasv on seevastu ohu märk. Tööturu ebapiisav reageerimine muutuvatele nõudlus- ja pakkumistingimustele ning ettevõtluskeskkonna mõned elemendid pärsivad jätkuvalt mittekulupõhist konkurentsivõimet. Valitsemissektori võla suhe SKPsse suurenes 2017. aastal veelgi, kuid peaks prognooside kohaselt 2018. ja 2019. aastal stabiliseeruma. Seega on varasemad negatiivsed suundumused nõrgenenud, majandustingimused paranevad ja reformid koguvad hoogu. Hiljuti teatavaks tehtud ja võetud poliitikameetmetel võib olla positiivne riigisisene ja piiriülene mõju keskpikas perspektiivis. Edusamme on tehtud mitmel rindel, sealhulgas tööturgude ja maksustamise valdkonnas, samas kui ettevõtluskeskkonna, kutsehariduse ja -õppe, töötushüvitiste ja pensionisüsteemi parandamiseks teatavaks tehtud algatused vajavad veel rakendamist. Tuleb võtta täiendavaid meetmeid, et tagada tööotsijatele parem juurdepääs tööturule, lihtsustada maksusüsteemi ja vaadata läbi valitsemissektori kulutused, et tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkus ja suurendada kasvupotentsiaali.

Saksamaal esineb tasakaalustamatus. Püsivalt suur jooksevkonto ülejääk avaldab piiriülest mõju ning annab tunnistust sellest, et investeeringud on võrreldes säästudega tagasihoidlikud nii era- kui ka avalikus sektoris. Ülejääk, mis on peamiselt ELi-väliste riikidega, on alates 2016. aastast pisut vähenenud ja peaks tänu sisenõudluse suurenemisele järgmistel aastatel järk-järgult vähenema, kuid jääb prognoosiperioodil siiski rekordiliselt kõrgele tasemele. Kuigi sisenõudluse osakaal majanduskasvus praegu suureneb, jääb nii tarbimise kui ka investeeringute osakaal SKPs tagasihoidlikuks, hoolimata soodsatest tsüklilistest ja rahastamistingimustest ning vajadusest taristuinvesteeringute järele, milleks on eelarvevõimalused olemas. Kuigi on võetud mitmeid meetmeid avaliku sektori investeeringute edendamiseks, ei ole need suutnud püsivalt suurendada avaliku sektori investeeringute osakaalu SKPs. Edusammud soovituste järgimisel muudes valdkondades on samuti piiratud.

Iirimaal esineb tasakaalustamatus. Era- ja avaliku sektori võla ja netoväliskohustuste kõrge tase on nõrk koht. Samas on paranemine olnud märkimisväärne. Tugev tootlikkuse kasv viimastel aastatel on toonud kaasa konkurentsivõime paranemise ja jooksevkonto ülejäägi, mis on aidanud kiiresti vähendada netoväliskohustuste suurt mahtu. Tugev majanduskasv aitab jätkuvalt vähendada finantsvõimendust erasektoris, kuid erasektori võlatase on endiselt kõrge, kuigi ettevõtete võlataseme hindamisel tuleb arvesse võtta hargmaiste ettevõtete tegevuse tugevat mõju. Kodumajapidamiste võlatase näib olevat üldiselt kooskõlas majanduse põhinäitajatega. Valitsemissektori võlg peaks prognooside kohaselt vähenema ja eelarvepuudujääk läheneb eelarvetasakaalule. Eluasemehinnad kasvavad kiiresti, kuigi tõenäoliselt alahinnatud tasemelt, ja see aitab samuti tugevdada kodumajapidamiste rahalist olukorda. Pangad on hästi rekapitaliseeritud ja nende kasumlikkus paraneb järk-järgult. Kuigi viivislaenude maht on jätkuvalt kõrge, väheneb see järk-järgult. Kõnealuste nõrkade kohtade kõrvaldamiseks on võetud poliitikameetmeid, kuid nende oodatava mõju realiseerumiseks läheb aega.

Itaalias esineb ülemäärane tasakaalustamatus. Suur valitsemissektori võlg ja tootlikkuse pikaajaline nõrk areng põhjustavad viivislaenude ja töötuse jätkuvalt kõrge taseme kontekstis tulevikus piiriülese tähtsusega riske. Valitsemissektori võla suhe peaks stabiliseeruma, kuid ei ole veel hakanud kindlalt vähenema, kuna struktuurne esmane eelarvepositsioon halveneb. Väline konkurentsivõime on paranenud, kuid struktuursete tõketega seotud nõrk tootlikkuse kasv pärsib jätkuvalt tootlikkustegurite tõhusat jaotumist majanduses, suurendades tööjõu ühikukulu, ja üldiselt madala inflatsioonitaseme tõttu on keeruline kompenseerida varasemat suurt konkurentsivõime vähenemist. Turusurve pangandussektoris on vähenenud. Sellele on muude meetmete hulgas kaasa aidanud valitsuse toetus mõne raskustesse sattunud panga kapitaliseerimiseks. Viivislaenude maht on alles hiljuti hakanud vähenema ning mõjutab

endiselt pankade kapitalivajadust, kasumit ja laenupoliitikat. Reformide elluviimine on aeglustunud, kuid soovituste järgimisel on tehtud mõningaid edusamme. Praegu valmistatakse ette mitmeid meetmeid, eelkõige tööhõive- ja sotsiaalpoliitika, tsiviilõiguse ja ettevõtluskeskkonna valdkonnas.

Madalmaades esineb tasakaalustamatus. Tasakaalustamatust põhjustab jätkuvalt suur erasektori võlakoormus ja jooksevkonto ülejääk, millel on piiriülene mõju. Suur jooksevkonto ülejääk, mis kajastab peamiselt majanduse struktuurseid omadusi ja poliitikat seoses finantssektoriväliste ettevõtetega ja mis on osaliselt tingitud finantsvõimenduse vähendamisest, hiljuti suurenes, kuid peaks prognooside kohaselt hakkama mõnevõrra vähenema. Majanduskasvu toetusel on erasektori võla suhe SKPsse viimastel aastatel vähenenud üsna vähe. Samal ajal on kodumajapidamiste nominaalne võlatase hakanud taas suurenema, kuna elavnemine eluasemeturul kasvatab eluasemelaenude nominaaltaset. Hiljuti teatavaks tehtud reformid, nt eluasemelaenu intresside maksustatavast tulust mahaarvamise piiramise kiirendamine, ja stimuleerivad fiskaalmeetmed peaksid aitama kogunõudlust suurendada.

Portugalis esineb tasakaalustamatus. Netoväliskohustuste suur maht, era- ja valitsemissektori kõrge võlatase ning viivislaenude suur osakaal põhjustavad tootlikkuse väikse kasvu tingimustes haavatavust. Netoväliskohustuste kohandamiseks tuleb tagada konservatiivne jooksevkonto saldo ja konkurentsivõime kasv. Varasem kõrge erasektori võla suhe langeb jätkuvalt tänu taastunud nominaalkasvule ja pisut negatiivsetele krediidivoogudele ning valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks finantsvõimenduse vähendamise püsiva vajaduse kontekstis prognooside kohaselt vähenema. Sekkumismeetmed finantssektoris on aidanud vähendada stabiilsusriske, kuid pankade kasumlikkus on jätkuvalt väike ja viivislaenude maht suur, kuigi vähenemas. Tootlikkuse kiirem kasv on esmatähtis konkurentsivõime parandamise, finantsvõimenduse vähendamise ja kasvupotentsiaali suurendamise seisukohast. Töötus on viimastel aastatel kiiresti vähenenud. Jätkuvalt on poliitikalünki, eelkõige viivislaenude vähendamiseks ja ettevõtluskeskkonna parandamiseks võetud meetmete rakendamisel. Tuleb jälgida mitme reformikava (sealhulgas tööturu killustatuse vähendamise meetmed ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse parandamiseks suunatud eelarve- ja struktuurireformid) vastuvõtmist ja rakendamist.

Sloveenias ei esine tasakaalustamatust. Pangandussektori nõrkadest kohtadest, ettevõtete suurest võlakoormusest ja lühiajalisest eelarveseisundist tulenevad riskid on vähenenud. Valitsemissektori võlg jõudis haripunti 2015. aastal ja on pärast seda püsivalt vähenenud. Ettevõtlussektoris leidis aset finantsvõimsuse märkimisväärne vähenemine, mis pärssis investeeringuid ja kasupotentsiaali. Praegu investeeringud siiski suurenevad ja välismaiste otseinvesteeringute sissevool on viimastel aastatel märkimisväärselt taastunud. Pangandussektori restruktureerimine on käinud käsikäes viivislaenude osakaalu kiire vähenemisega. On võetud poliitikameede, mis aitas kõrvaldada tasakaalustamatust, kuid peamiseks prioriteediks jäävad pensioni-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide jätkusuutlikkuse edendamise meetmed.

Hispaanias esineb tasakaalustamatus. Suur välis- ja sisevõlg nii valitsemis- kui ka erasektoris teevad suure tööpuuduse tingimustes majanduse jätkuvalt haavatavaks ja avaldavad piiriülest mõju. Väline tasakaalustamine edeneb tänu 2013. aastast alates registreeritud jooksevkonto ülejäägile. Kuid netoväliskohustuste maht on jätkuvalt suur ja Hispaania jooksevkonto peab püsima ülejäägis kaua aega, et netoväliskohustused langeksid usaldusväärsele tasemele. Erasektori võlg väheneb majanduskasvuks soodsate tingimuste toetusel samuti, kuid vaja on veelgi vähendada finantsvõimendust. Paremas olukorras finantssektor toetab majandustegevust ja viivislaenude suhe on veelgi vähenenud. Tugevast SKP nominaalkasvust

hoolimata on valitsemissektori võla suhe SKPsse alles hakanud aeglaselt vähenema ning eelarvepuudujääk peaks prognooside kohaselt aja jooksul vähenema. Töötus on jätkuvalt kiiresti vähenenud, kuid on ikka veel suur, ja tööturu suur killustatus pärsib kiiremat tööviljakuse kasvu. Edusamme poliitikameetmete rakendamisel tehti eelkõige aastatel 2012–2015 ja soovituste järgimisel on hiljuti tehtud üksnes väheseid edusamme. On jätkuvalt probleeme, eelkõige seoses eelarvejuhtimisega, aktiivse tööturupoliitikaga ning innovatsiooni ja oskuste edendamisega mittekulupõhise konkurentsivõime suurendamiseks.

Rootsis esineb tasakaalustamatus. Liiga kõrged eluasemehinnad koos kodumajapidamiste võla jätkuva suurenemisega kujutavad endast korrapäratu korrektsiooni riski. Juba niigi suur kodumajapidamiste võlg suureneb veelgi. Eluasemehinnad on kasvanud kiiresti ja sisuliselt vahetpidamata ligikaudu 20 aasta jooksul. 2017. aasta viimases kvartalis oli majanduskasv negatiivne. Väärtuse määramise näitajad osutavad, et eluasemehinnad on võrreldes majanduse põhinäitajatega jätkuvalt liiga kõrged. Kuigi pangad näivad adekvaatselt kapitaliseeritud, võib korrapäratu korrektsioon mõjutada ka finantssektorit, kuna pankade riskipositsioon eluasemelaenude suhtes üha suureneb. Võttes arvesse finantssektori süsteemset vastastikust seotust võib selle mõju kanduda üle naaberriikidesse. Ametiasutused on kasvavate riskidega hästi kursis ja viimastel aastatel on võetud meetmeid eluasemelaenude kasvu ohjamiseks ja elamuehituse edendamiseks. Kuid seni võetud poliitikameetmed ei ole olnud piisavad, et piirata eluasemete liiga kõrget hinnataset. Samuti on poliitikalünki, eelkõige seoses eluaseme omamise maksusoodustustega ning eluasemete pakkumise ja üürituru toimimisega.